

2025.

ZNAMEN NA KOŽI
ZIDNI KALENDAR

Urednik: **Miroslav Landeka**, predgovor **Vesna Haluga**, Fotografije: **Zoran Stojanović**,

Katolički imendanski kalendar: **mons. Tomo Knežević**, Lektura: **Ivana Barišić**, Dizajn: **Igor Šutalo**

TRADICIJSKA TETOVAŽA ŽENA HRVATICA KATOLKINJA IZ BOSNE I HERCEGOVINE

Svaki narod, svaka kultura ima svoj ZNAMEN po kojemu ga poznajete i prepoznajete. Hrvatska tradicijska tetovaža žena katolkinja iz Bosne i Hercegovine tome zorno svjedoči.

Običaj tetoviranja (bocanja, sicanja, križicanja) žena Hrvatica, katolkinja iz Bosne i Hercegovine jedinstven je fenomen hrvatske tradicijske kulture te može i treba biti poznata i prepoznata u svijetu.

Riječ je o jedinstvenoj pojavnosti, nastaloj prije više od tisuću godina, a koja je najveći značaj imala u vrijeme osmanlijske okupacije Bosne i Hercegovine između 1463. i 1878. godine kada je tetovirani križ na čelu, prsima, rukama ili prstima, pored primarno zaštitne funkcije od osmanskih osvajača (sprječavanje odvođenja i silovanja), imao i identitetsko vjersko značenje pripadnosti hrvatskom narodu i katoličkoj crkvi.

Prvobitna zaštitna funkcija, oslobođenjem od Turaka, od zaštitne preko tradicijsko običajne, prerasta u suvremenu identitetsko identifikacijsku formu, zadržavši pritom izvorni, jedinstveni dizajn. Zabilježeno je 317 motiva koji se javljaju pojedinačno ili u kombinaciji s drugim, a najčešći su motivi križa (križevi s jelicama – jedna grana na gore, dvije grane na dolje). Sam postupak bio je izrazito bolan te također, simbolično izražava snagu, izdržljivost i hrabrost žene.

Napuštanje običaja tradicijskog tetoviranja započelo je prije Drugog svjetskog rata, a sve do šezdesetih godina 20. stoljeća tetoviranje se zadržalo kod katolkinja u BiH. Danas običaj polako izumire i nema funkcionalno-komunikacijsko značenje kakvo je imao tijekom povijesti. Moguće je još kod starijih žena, poglavito u području srednje Bosne, pronaći tetovaže, no njihovo značenje je uglavnom obredno ili običajno te su ujedno i simbol kršćanskog, katoličkog identiteta. Izvornog sicanja, (boc(k)anja) gotovo da više i nema.

U Hrvatskoj se na taj običaj nailazi ponegdje u Lici, zatim u Dalmatinskoj zagori, zaleđu Šibenika te južnoj Dalmaciji, a pretpostavlja se, kako je riječ o potomcima stanovništva iz Bosne i Hercegovine. Motiv tradicijske tetovaže, bilo da je dodatno ukrašen ili ne, uzdignut je na razinu simbola otpora, žrtve, patnje, ali i snage i izdržljivosti što se u socijalno-društvenom diskursu zadržalo i u sadašnjosti. Posebnost je, s obzirom na različitost funkcionalnog značenja kroz povijest, što je fenomen tetoviranja žena katolkinja u BiH omogućavao individualnost i slobodu izbora motiva ili simbola, a da identitetsko značenje istovremeno ostaje nepromijenjeno, odnosno, postaje sredstvo za individualno i slobodno kreiranje vjerskog i nacionalnog identiteta kroz formu simbola, a koža (uglavnom ruku) u ovom slučaju postaje medij koji omogućava vizualizaciju identiteta i vjerske pripadnosti.

Fascinantna je i jednostavnost oblika i vizualne forme temeljnih elemenata, što je i razlog njene bezvremenosti iz diskursa dizajna u kontekstu eksplicitne semiotičnosti, značenja, ali i značaja tradicijske tetovaže žena Hrvatica, katolkinja iz BiH nekada i danas.

Antropolozi su, prema dostupnoj, relevantnoj literaturi, posljednji puta proučavali izvedbu, značenje i značaj hrvatske tradicijske tetovaže, njenu društvenu primjenu iz diskursa rodničkih odnosa i etničke pripadnosti prije više od stotinu godina, a 2023. godine izdana je knjiga „Znamen na koži tradicijska tetovaža žena Hrvatica, katolkinja iz Bosne i Hercegovine“, autorice dr.sc. Vesne Haluga, koja po prvi puta stručno i znanstveno obrađuje fenomen hrvatske tradicijske tetovaže te daje cjelovit prikaz nastanka fenomena, povijesni okvir i suvremeni kontekst pojavnosti tradicijskog tetoviranja.

Zbog velikog interesa iz cijeloga svijeta, izdana je i knjiga o samom običaju na hrvatskom, engleskom, njemačkom, francuskom, talijanskom, španjolskom i mađarskom jeziku, a Zoran Stojanović i Mladen Topić iz Rame, pripremaju monografiju živućih tradicijski tetoviranih žena.

Dizajnerica Helena Beljo u svojoj kolekciji „Saja“ koristi motiv tradicijske tetovaže i također pridonosi njenoj promociji i popularizaciji u cijelom svijetu.

Vrijeme u kojemu živimo je vrijeme u kojemu sve više prevladava komunikacija znakovima i simbolima, a tradicijska tetovaža žena katolkinja živo je svjedočanstvo moći znaka i simbola kroz neverbalnu intrapersonalnu i interpersonalnu komunikaciju u prošlosti, ali i u suvremenom svijetu.

I ovaj kalendar je doprinos HKD-a Napredak, poznatosti ovog jedinstvenog fenomena i vjerujemo da će uživati u fotografijama autora Zorana Stojanovića, te na svoj način pridonijeti daljnjoj promociji i popularizaciji jedinstvene, hrvatske tradicijske tetovaže.

dr. sc. Vesna Haluga

2023. - 2027.

Dr. sc. Nikola Čiča
predsjednik HKD Napredak

Dopredsjednici HKD Napredak:

Miroslav Landeka, Mostar
Josip Križanović, Busovača
Prof. dr. sc. Hrvoje Milošević, Sarajevo
Doc. dr. sc. Damir Krešić, Zagreb

Članice i članovi Središnje uprave HKD Napredak

Prof. dr. sc. Dražen Vikić-Topić, Zagreb
Prof. dr. sc. Vanda Babić-Galić, Zadar
Mr. sc. Ivana Barišić, Ljubuški
Sretko Tomić, Sarajevo
Ivica Kovačević, Tuzla
Franjo Leovac, Jajce
Dr. sc. don Vlatko Rosić, Zenica
Gordana Mišković, Vitez
Ines Kaić-Pervan, Livno
Dr. sc. Anto Ivić, Mostar

Nadzorni odbor

Blagun Lovrinović, Novi Travnik
Dragan Glavaš, Jajce
Željka Obradović, Mostar

Stegovni sud

Ružica Ševarika, Banja Luka
Ljiljana Jurak, Fojnica
Vlč. Ivan Dragičević, Odžak

Siječanj JANUARY

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
30	31	1 MARIJA BOGORODICA, Nova godina	2 Bazilije Veliki, Grgur Nazijanski, Grgo	3 Ime Isusovo, Genoveva, Danijel, Florencije	4 Andela Folinjska, Emanuel, Borislava	5 DAN GOSPODNI: 2. po Božiću
6 BOGOJAVLJE-NJE: TRI KRALJA	7 Rajmund Penjafortski, Rajko, Lucijan, Zorislav	8 Severin, Teofil, Bogoljub, Apolinar	9 Julijan, Alix de Clere, Hadrijan, Honorat, Živko	10 Agaton, Dobroslav, Dobriča, Grgur X., papa	11 Teodozije, Paulin, Higin, papa	12 KRŠTENJE GOSPODINOVO
13 Hilarije, Remigije, Radovan, Veronika	14 Feliks iz Nole, Srećko, Rajko, Makrina	15 Pavao Pustinjak, Mavro, Anastazija	16 Honorat, Časlav, Marcel, papa, Oton, Mislav	17 Antun, opat, Antun, Ante, Lucije, Lavoslav	18 Margareta Ugarska, Biserka, Priska	19 DAN GOSPODNI: 2./godinu
20 Fabijan, papa, Fabijana, Sebastijan	21 Agneza, Janja, Neža, Epifanije	22 Vinko, dakon, Vinka, Vinko Pallotti, Irena Rimaska	23 Emerencijana, Ema, Vjera	24 Franjo Saleški, Euzebija/Ksenija Rimaska	25 Obraćenje sv. Pavla	26 DAN GOSPODNI: 3./godinu
27 Andela Merici, Anđelka, Julijan, Vital	28 Toma Akvinski, Tomislav, Tomo	29 Valerije Trierski, Konstancije, Zdeslav	30 Hijacinta, Alan, Martina, Tina	31 Ivan Bosco, Marcela Rimaska, Viktaor, Kludije	1	2

Veljača FEBRUARY

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
27	28	29	30	31	1 Brigita Irska, Gita, Miroslav, Sever	2 PRIKAZANJE GOSPODINOVO: SVIJEĆNICA
3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar	4 Maria de Mattias, Veronika Jeruzalemska	5 Agata, Dobrila, Modest, Jagoda	6 Pavao Miki i dr., Doroteja Kapadocijska, Dora	7 Rikard Engleski, Maksim, Julijana, Držislav	8 Jeronim Emilijani, Jozefina Bakhita	9 DAN GOSPODNI: 5./godinu
10 Alojzije Stepinac, Alojzija, Lojzika, Ina, Vjekoslav	11 BDM Lurdska, Marija, Mirjana	12 Eulalija, Zvonimir, Zvonimira, Zvonka	13 Katarina Ricci, Kristina Spoletska, Božidara	14 Valentin, Zdravko, Valentina, Vital, Živko	15 Klaudije Colombière, Vitomir, Vito	16 DAN GOSPODNI: 6./godinu
17 Sedam sv. utemeljitelja Reda slugu BDM	18 Gizela, Sadot i dr., Ivan Petar i dr.	19 Konrad Pjačentski, Rajko, Blago, Ratko	20 Leon Čudotvorac, Lav, Lea	21 Petar Damiani, Damir, Natalija, Zaharija	22 Katedra sv. Petra, Petar, Izabela, Tvrtko	23 DAN GOSPODNI: 7./godinu
24 Montan, Goran, Modesto; Sinerot	25 Nestorije, Cezarije, Hrvoje, Donat, Berislav	26 Aleksandar, Aleksa, Saša, Branko, Branislav	27 Grgur iz Nareka, Donat Zadarski	28 Roman, Bogoljub, Vikica, Teofil	1	2

Ožujak MARCH

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
24	25	26	27	28	1 Albin, Zoran, Zorislav, Zorko	2 DAN GOSPODNI: 8./godinu
3 Marin, Marinko, Asterije, Tician, Kamilo	4 Kazimir, Eugen, Natko	5 Pepelnica: post i nemrs	6 Koleta, Fridolin, Viktor, Ruža, Agneta	7 Perpetua i Felicita, Eugen, Efrem, Tereza	8 Ivan od Boga, Boško, Ivša, Poncije	9 DAN GOSPODNI: 1. korizmena
10 Emilijan/Emil, Makarije, Kajo, Simplicije	11 Ulrih, Firmin, Tvrtko, Blanka, Kandid	12 Maksimilijan, Fina, Bernard, Budislav (kvatre)	13 Kristina Perzijska, Eufrozina, Rozalija, Ratka	14 Matilda, Milijana, Borka, Paulina, Eva (kvatre)	15 Longin, Veljko, Mengin, Zaharija, papa (kvatre)	16 DAN GOSPODNI: 2. korizmena
17 Patrik, Patricija, Gertruda, Konrad, Domagoj	18 Ćiril Jeruzalemski, Ćiro, Aleksandar, Eduard	19 JOSIP, zaručnik BDM, Josip, Josipa, Joso	20 Ivan Nepomuk, Klaudija, Niceta, Dionizije	21 Serapion, Kristijan, Vesna, Vlasta, Kasijan	22 Lea Rimska, Oktavijan, Leonarda, Jaroslav	23 DAN GOSPODNI: 3. korizmena
24 Katarina Švedska, Latin, Javorka, Simon	25 BLAGOVIJEST	26 Emanuel, Eugenijska, Montan i Maksima	27 Ernest, Lidija, Rupert, Lada	28 Spes, Nada, Sonja, Priska, Guntram	29 Bertold, Eustazije	30 DAN GOSPODNI: 4. korizmena „La-etare“
31 Benjamin, Balbina, Gvido, Natalija	1	2	3	4	5	6

Travanj APRIL

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
31	1 Hugo iz Grenobla, Venancije, Anastazije, Mavro	2 Franjo Paolski, Teodora, Božidara, Leopold	3 Rikard iz Chicheстера, Siksto, Svevlad, Radojko	4 Izidor Seviljski, Platon; Marija, Maja, Marijan	5 Vinko Ferrer, Irena, Kresencija	6 DAN GOSPODNI: 5. korizmena
7 Ivan Krstitelj de la Salle, Herman, Teodor	8 Dionizije Korintski, Timotej, Klement, Julijan	9 Demetrije, Liboran, Libor, Hugo	10 Ezekijel, Terencije, Makarije, Blaženko	11 Stanislav, Stanko, Stanislava, Filip, Izak	12 Julije I., papa, Zennon, Saba, Damjan	13 CVJETNICA
14 Valerijan Rimski, Maksim, Zdravko, Lambert	15 Krescencije iz Firence, Teodor, Rastislav	16 Benedikt Josip Labre, Bernardica Soubirous	17 Veliki četvrtak	18 Veliki petak: post i nemrs	19 Velika subota	20 USKRS-VAZAM
21 Anzelmo, Konrad	22 Soter, papa, Teodor, Leonid	23 Juraj, Jure, Đuro, Đurđica, Georg, Adalbert	24 Fidel Sigmarigenski, Fidelis, Fides, Vjera	25 Marko, ev., Marko, Maroje, Ermin	26 Montan i Maksima, Marcelin, papa	27 DAN GOSPODNI: 2. uskrsna
28 Petar Chanel, Ljudevit M. Grignon, Vital	29 Katarina Sijenska, suzaštitnica Europe, Katarina	30 Pio V., papa, Silvije, Venancije	1	2	3	4

Svibanj MAY

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
28	29	30	1 Josip Radnik, Sigismund Bur-gundski	2 Atanazije, Antonin, Boleslav, Boris	3 Filip i Jakov, ap., Aleksandar I., papa, Branimir	4 DAN GOSPODNI: 3. uskrсна
5 Anđelko, Irena, Peregrin, Maksim	6 Dominik Savio, Irenej Srijemski, Mirko	7 Dujam, Duje, Bo-ris, Gizela	8 Ida iz Nivellesa; Ulrika Nisch	9 Beato, Blaženko, Blaženka	10 Ivan Merz, Ivan iz Avile, Gospa Trsatska	11 DAN GOSPODNI: 4. uskrсна
12 Leopold Bogdan Mandić, Nerej, Ahil	13 BDM Fatimska, Servacije, Agneta	14 Matija, ap., Mate, Matko, Matea; Justa	15 Izidor Madridski, Sofija Rimaska, Sonja	16 Ivan Nepomuk, Nenad, Genadije, Florencije	17 Paškal Baylon, Paško, Gizela, He-raklije	18 DAN GOSPODNI: 5. uskrсна
19 Celestin V., papa, Urban, Teofil, Rajko	20 Bernardin Sijenski, Lidija, Zlatka, Zlata	21 Kristofor Magalla-nes, Dubravka, Eugen	22 Rita iz Cascie, Re-nata, Helena, Jelka	23 Deziderije, Željko, Želimir, Željana	24 Marija Pomoćnica kršćana, Šimun Stilita	25 DAN GOSPODNI: 6. uskrсна
26 Filip Neri, Zdenko (prosni dani)	27 Augustin Kanter-berijski, Bruno, Zdenko (prosni dani)	28 Vilim Akvitanjski, Herkulan, Velimir (prosni dani)	29 UZAŠAŠĆE-SPASO-VO: KRIŽI	30 Ferdinand, Ivana Orleanska (Arška)	31 Pohod BDM, Petro-nila Rimaska, Silvije	1

Lipanj JUNE

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
26	27	28	29	30	31	1 DAN GOSPODNI: 7. uskrsna
2 Marcellin i Petar, Erazmo, Eugen	3 Karlo Lwanga i dr., Klotilda	4 Kvirin Sisački, Optat, Nikola, Predrag	5 Bonifacije, Bono, Dorotej, Valerija	6 Norbert, Artemije, Paulina, Neda	7 Robert, Radoslav, Antun de Fatatis	8 DUHOVI
9 BDM Majka Crkve; Efrem, Pelagija Antiohijska, Ko- lumban	10 Dijana, Bogumil, Biserka	11 Barnaba, ap., Borna, Jolanda Ugarska (kvatre)	12 Leon III., papa, Lav, Eshil, Placid, Mile, Drago	13 Anto Padovanski, Anto, Antun, Anto- nija (kvatre)	14 Rikard, Elizej, Valerije, Zdravko, Zdravka (kvatre)	15 PRESVETO TROJ- STVO
16 Auro, Zlatko, Zlata, Aurelije, Beno	17 Emilija, Inocent, Rajner, Petar, Laura	18 Marko i Mar- celijan, Paula, Amando	19 TIJELOVO: BRA- ŠANČEVO	20 Florencija, Flo- rentina, Naum Ohridski	21 Alojzije Gonzaga, Alojzija, Vjekoslav, Slavko	22 DAN GOSPODNI: 12./godinu
23 Josip Cafasso, Fla- vije, Aron	24 Rođenje Ivana Kr- stitelja, Ivan, Ivana	25 Eleonora, Vilim Verčelski, Adal- bert, Salamon	26 Ivan i Pavao, Virgi- lije, Zoran, Deodat	27 Srce Isusovo; Ćiril Aleksandrijski, Ladislav Ugarski, Vlatko	28 Srce Marijino; Ire- nej Lionski, Mirko, Vincenta, Vinka, Lucija	29 PETAR I PAVAO, ap., Paula, Kre- šimir
30 Prvomučnici Sve- te Rimske Crkve, Bazilid	1	2	3	4	5	6

Srpanj JULY

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
30	1 Aron, Martin, Oliver, Estera, Stela, Zvezdana	2 Oto Bamberški, Višnja, Ostoja	3 Toma, ap., Tomislav, Tomo	4 Elizabeta Portugalska, Elza, Laura, Berta	5 Ćiril i Metodije, slavenski apost. i suzašt. Europe	6 DAN GOSPODNI: 14./godinu
7 Vilibald, Vilko, Benedikt XI., papa, Odon, Goran	8 Akvila, Priska, Priscila, Prokopije, Pankracije	9 Marija od Propetoga Isusa Petković, Marija	10 Amalija, Feliks, Filip, Rufina, Viktorija	11 Benedikt, opat i zaštitnik Europe	12 Petar i Suzana Araki Chobyoye, Mislav	13 DAN GOSPODNI: 15./godinu
14 Kamilo de Lellis, Angelina, Gašpar	15 Bonaventura, Bono, Dobroslav, Vladimir	16 BDM od brda Karmela, Karmela, Karmelo	17 Hedviga Krakovska, Aleksije, Hijacint	18 Arnold, Teodozija, Božana, Emilije, Emilija	19 Justa i Rufina, Aurea, Zora, Zlata	20 DAN GOSPODNI: 16./godinu
21 Lovro Brindiški, Danijel, pr., Dane, Danica	22 Marija Magdalena, apostolka apostola, Manda, Magda	23 Brigita Švedska, suzaštitnica Europe	24 Sarbel Makhlu, Kristina Belgijska, Eufrazija	25 Jakov, ap., Jakša, Jaka; Kristofor, Krsto	26 Joakim i Ana, roditelji BDM, Anka, Anica	27 DAN GOSPODNI: 17./godinu
28 Viktor I., papa, Beato, Prohor, Nikanor, Nazarije	29 Marta, Marija i Lazar, Urban II., papa	30 Petar Krizolog, Beatriks, Julija, Maksima	31 Ignacije Lojolski, Vatroslav, Žarko, Žara	1	2	3

Kolovoz AUGUST

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
28	29	30	31	1 Alfonz Marija de' Liguori, Jonatan	2 Gospa od Andela, Euzebije Verčelski, Petar Juliani	3 DAN GOSPODNI: 18./godinu
4 Ivan Marija Vianney, Justin, Krescencije	5 Gospa Snježna, Nives, Snježna	6 Preobraženje Gospodinovo, Predrag, Just, Oktavijan	7 Siksto II. papa, Kajetan, Donat, Albert	8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Dominiko, Neda	9 Terezija Benedikta od Križa, zaštitnica Europe	10 DAN GOSPODNI: 19./godinu
11 Klara, Jasna, Jasminka, Suzana Rimska, Ljiljana	12 Ivana Franciska de Chantal, Franjka, Francika	13 Poncijan i Hipolit, Poncije, Antioh, Maksim	14 Maksimilijan Marija Kolbe, Kova, Koviljka	15 VELIKA GOSPA, Marija, Mara, Asunta	16 Stjepan Ugarski, Rok, Roko, Krunoslav, Kruno	17 DAN GOSPODNI: 20./godinu
18 Jelena Križarica, Jelka, Jela, Helena	19 Ivan Eudes, Magna, Timotej, Ratko, Jordan	20 Bernard, Samuel, pr.	21 Pio X., papa, Agaton, Sidonije	22 BDM Kraljica, Vladislava, Regina	23 Ruža Limska, Ružica, Rozalija, Roza	24 DAN GOSPODNI: 21./godinu
25 Ljudevit, Josip Kalasancijski, Sever	26 Melkizedek, Aleksandar, Branimir	27 Monika, Cezarije, Amadeo, Bogoljub, Anđelka	28 Augustin, August, Tin, Pelagije, Vivian, Živko	29 Mučeništvo Ivana Krstitelja, Ivan, Bazila	30 Bazila, Rebeka, Petar, Margarita, Didak	31 DAN GOSPODNI: 22./godinu

Rujan SEPTEMBER

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
1 Bronislava, Branislava, Tamara, Egidije	2 Kalista, Divna, Severin Girault i dr.	3 Grgur Veliki, papa, Grga, Gregor, Gordana	4 Ruža Viterpska, Rozalija Palermska	5 Majka Terezija, Lovro Justinijani	6 Kristina Tirska, Zaharija, pr., Eleuterij	7 DAN GOSPODNI: 23./godinu ○
8 MALA GOSPA, Marija	9 Petar Claver, Hijacint, Hijacinta	10 Nikola Tolentinski, Edgar, Pulherija, Sebastijan	11 Prot i Hijacint, Emilijan, Miljenko	12 Ime Marijino, Mirjam, Gvido	13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Amat, Ljubo, Ljuba	14 UZVIŠENJE SVETOG KRIŽA ●
15 BDM Žalosna, Dolores, Melitina	16 Kornelije i Ciprijan, Eufemija, Ljudmila	17 Robert Bellarmino, Hildegarda iz Bingena	18 Josip Kupertinski, Ariadna, Senarije	19 Januarije, Eustahije, Teodor Kenterberijski	20 Andrija Kim Taegön i dr. i Pavao Chông Hasang i dr.	21 DAN GOSPODNI: 25./godinu ●
22 Kandid, Emerita, Mauricije, Silvan, Silvana	23 Pio iz Pietrelcine, Tekla, Poliksena Španjolska, Ksenija	24 Pacifik, Mercedes, Anatolij, Vuk (kvatre)	25 Aurelija, Zlata, Firmin, Tvrtko	26 Kuzma i Damjan, Damjana (kvatre)	27 Vinko Paulski, Vincent, Vinko, Vinka (kvatre)	28 DAN GOSPODNI: 26./godinu ●
29 Mihael, Gabrijel, Rafael, arkandeli	30 Jeronim, Jerko, Jerka; Sofija Rim-ska ●	1	2	3	4	5

Listopad OCTOBER

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
29	30	1 Terezija od Djeteta Isusa, Terezija, Tereza	2 Anđeli Čuvari, Anđeo, Anđelko, Anđela	3 Dionizije, Areopagita, Kandida, Svjetlana	4 Franjo Asiški, Franjo, Franka, Franciska	5 DAN GOSPODNI: 27./godinu
6 Bruno, Fides, Vjera, Vjerica	7 BDM od Krunice, Ruža, Rozalija, Ernest	8 Benedikta, Dimitrije Solunski, Zvonimir	9 Dionizije Pariški, Denis, Dionizija, Ivan Leonard	10 Danijel Comboni, Danko; Franjo Borgia	11 Ivan XXIII., papa, Filip, Anastazije	12 DAN GOSPODNI: 28./godinu
13 Teofil, Bogoljub, Eduard	14 Kalist I., papa, Krasnica, Divna	15 Terezija Avilska, Tereza; Aurelija	16 Hedviga; Marija Margareta Alaçoque	17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav	18 Luka, ev., Luka, Lukica, Lukša, Amabilis	19 DAN GOSPODNI: 29./godinu
20 Vendelin, Irena, Miroslava; Vital, Živko	21 Uršula, Kajo, Hilarion	22 Ivan Pavao II., papa, Marko Jeruzalemski	23 Ivan Kapistranski, Teodoret, Severin	24 Antun Marija Claret, Proklo Cari gradski	25 Katarina Kotromanić, Krizant, Darija, Krispin	26 DAN GOSPODNI: 30./godinu
27 Sabina Avilska, Namat, Bartol, Bartolomej	28 Šimun i Juda Tadej, ap., Tada; Alfred	29 Donat, Ida, Honorat, Časlav	30 Marcel iz Tangera, Marcijan, Marcela	31 Lucila Rimski, Alfons Rodrigues, Kristofor	1	2

Foto: Kristina Milićević

Studeneni NOVEMBER

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
27	28	29	30	31	1 SVI SVETI	2 DUŠNI DAN
3 Martin iz Porresa, Hubert, Silvija	4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago, Dragica	5 Serafin Glasnović Kодиć i Anton Mužić, mučenici	6 Leonard pustinjak, Melanija, Teobald, Kristina	7 Engelbert, Anđelko; Lazar	8 Gracija Kotorski, Klaudije, Nikostrat	9 POSVETA LATERANSKE BAZILIKE
10 Leon Veliki, papa, Lavoslav, Lav	11 Martin Tourski, Martin, Martina	12 Jozafat, Emilijan, Renato	13 Stanislav Kostka, Stanko, Stanka	14 Nikola Tavelić, Nikolina, Nikoleta; Ivan Trogirski	15 Albert Veliki, Albertina, Leopold Austrijski	16 DAN GOSPODNI: 33./godinu
17 Elizabeta Ugarska, Hilga, Alfej i Zakej	18 Posveta bazilika sv. Petra i Pavla, Roman	19 Salomeja, Matilda, Obadija	20 Edmund, Feliks iz Valoisa, Srećko	21 Prikazanje BDM, Mavro Porečki, Valent, Zdravka	22 Cecilija, Benigna, Dobrila	23 KRIST KRALJ
24 Andrija Dung-Lac i dr., Flora iz Cor-dobe	25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Katica	26 Leonard Portomauricijski, Delfina, Konrad	27 Virgilije, Fakundo, Maksim, Valerije	28 Jakov Markijski, Teodora, Božica, Božana	29 Iluminata, Saturnin, Filomen	30 DAN GOSPODNI: 1. došašća

Foto: Kristina Milićević

Prosinač DECEMBER

2025.

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
1 Natalija Nikomedijska, Edmund Campion, Nahum, pr.	2 Blanka, Habakuk, pr., Bibijana, Kromacije	3 Franjo Ksaverski; Sofonija, pr., Lucije	4 Ivan Damaščanski, Barbara, Adolf Kolping	5 Krispina, Kristina, Saba	6 Nikola, biskup, Niko, Nikša, Nikica	7 DAN GOSPODNI: 2. došašća
8 BEZGRJEŠNO ZAČEĆE BDM, Inviolata, Ljiljana	9 Ivan Diego Cuah-tlatatzin, Valerija iz Limogesa	10 Gospa Loretska, Eulalija, Julija (kvatre)	11 Damaz, papa, Josip Egipatski, Danijel	12 BDM Guadalupska, Spiridon, Špiro (kvatre)	13 Lucija, Luca, Jasna, Svjetlana, Otilija (kvatre)	14 DAN GOSPODNI: 3. došašća „Gaudete“
15 Bl. M. Jula Ivanišević i susestre, djevice i mučenice	16 Adela, Albina, Zorka, Hagaj, pr.	17 Modest, Kristofor, Hijacint, Lazar iz Betanije	18 Gracijan Tourski, Dražen, Malahija, pr.	19 Anastazije, Benjamin, Urban, Vladimir, Eva	20 Eugen, Zefirin, Slobodan	21 DAN GOSPODNI: 4. došašća
22 Toma Holland, Honorat, Časlav	23 Ivan Kentijski, Ivan, Ivon	24 Badnjak, Spomen svih svetih Isusovih predaka	25 BOŽIĆ	26 Stjepan Prvomučnik, Stjepko, Kruno	27 Ivan, ap. i ev., Ivan, Ivana, Ivančica	28 SVETA OBITELJ ISUSA, MARIJE I JOSIPA
29 Toma Becket, Tomislav, David kralj	30 Feliks I., papa, Jukundo, Rajner	31 Silvestar I., papa, Goran, Silvio, Donata, Paulina	1	2	3	4

HKD NAPREDAK U SLUŽBI ČOVJEKA OD 1902. GODINE

Hrvatsko kulturno društvo Napredak temeljna je kulturna ustanova bosanskohercegovačkih Hrvata. Sjedište društva i Središnje uprave HKD Napredak je u Sarajevu. Osnovni cilj Napretka je očuvanje i jačanje hrvatske nacionalne svijesti u Bosni i Hercegovini i promocija hrvatske kulturne baštine uopće. Ove ciljeve Napredak ostvaruje kontinuiranim promicanjem hrvatskog jezika i kulture, stipendiranjem studenata, izdavaštvom, poticanjem obrazovanja i suradnjom s vjerskim ustanovama i drugim domaćim i međunarodnim organizacijama. Unutar Napretka djeluju brojne kulturne i sportske sekcije i organizacije.

U razvoju nacionalne misli u Bosni i Hercegovini krajem 19. i početkom 20. stoljeća odlučujuću ulogu imala su nacionalna kulturna društva. Kulturno-prosvjetna aktivnost stanovništva Bosne i Hercegovine u tom razdoblju nastala je i odvijala se kao rezultat društvenih, političkih i gospodarskih promjena koje su u vezi s dolaskom i uspostavljanjem austrougarske uprave na ovim prostorima. Među hrvatskim narodom u toj zemlji osjećala se snažna potreba za osnivanjem društva koje bi pomagalo i financiralo obrazovanje hrvatske mladeži. Kao rezultat te težnje nastala su dva društva kojima je poticanje obrazovanja bio osnovni cilj.

Prvo je osnovano 14. rujna 1902. godine u Mostaru pod nazivom "Hrvatsko potporno društvo za siromašne đake i naučnike", a drugo 11. studenog iste godine u Sarajevu pod nazivom "Hrvatsko društvo za namještanje djece na zanate i u trgovinu". Mostarsko i sarajevsko društvo ujedinjuju se 1907. godine, a pod nazivom "Hrvatsko prosvjetno i kulturno društvo Napredak" djeluje od 1914. Prvi predsjednik u Mostaru bio je fra Radoslav Glavaš, a u Sarajevu privremeno Tugomir Alaupović. Alaupović je i tvorac imena Napredak, pošto je na skupštini 10.9.1904. godine predložio da se postojećem Društvu, radi lakšeg imena i kraćeg dopisivanja da ime "Napredak". Svećenik Anto Alaupović u upravi Napretka bio je punih 35 godina, a dužnost predsjednika obnašao je od 1923. do 1945. godine. Za svoj predani i požrtvovni pastoralni rad nadbiskup Josip Stadler imenovao ga je prisjednikom duhovnog stola, a nadbiskup Ivan Šarić podijelio mu je (počasna) kanonička insignija.

U izmijenjenim pravilima, svrha društva definirana je nešto uopćenije: kulturno jačanje hrvatskoga naroda. Ovakva misija zadržana je sve do 1945. godine. HKD Napredak u razdoblju od 1920. do 1941. godine izuzetno je razgranao svoju djelatnost. Lepeza njegova interesa kretala se od pukog podupiranja raznih odgojnih i obrazovnih ustanova, sve s ciljem pripremanja terena za daljnji rad i širenje društva pa sve do njegovih velikih aktivnosti stvaranja zadruge ili osnivanja konvikta (učeničkih domova).

Koliko je važan doprinos Napretka i za kulturu i za narod čiji prefiks nosimo ispred svog imena, 1940. izrekao je dr. Juraj Krnjević, političar i pravnik, jedan od prvaka HSS-a.

"Da bosansko-hercegovački Hrvati nijesu ništa drugo učinili, da nijesu ništa drugo doprinijeli hrvatstvu, cijeli bi im hrvatski narod bio vječno zahvalan, što su svojom slogom, izdržljivošću, šta više i protiv vlasti, stvorili veliku narodnu hrvatsku ustanovu, naš Napredak".

Kraj Drugog svjetskog rata za Napredak donosi posve novu situaciju. Vlasti komunističke Jugoslavije us-

postavljaju novi ideološki sustav, nastojeći ovladati svim društvenim dimenzijama, koristeći u tome i zatečena kulturno-prosvjetna društva. HKD Napredak je formalno obnovljen na Glavnoj skupštini 28. i 29. listopada 1945. godine. Zadržano je ime i način unutarnje organizacije, ali se suštinski promijenila svrha te ciljevi društva. Djelovanje društva bilo je najviše usmjereno na iskorjenjivanje nepismenosti, a osnovna svrha, pomaganja đacima, praktično je napuštena. O promicanju hrvatske kulture nije se moglo ni pomišljati, pošto su se sve kulturne aktivnosti realizirale kroz dirigiranu suradnju s druga dva nacionalna društva u okviru Saveza kulturno-prosvjetnih društava.

I takvo, suženo djelovanje nije odgovaralo tadašnjoj vlasti pa 1. travnja 1949. godine dolazi do ukidanja Napretka, pod izgovorom kako nema članstva i ne može se održati skupština, koja bi dala legalitet upravi. Prestao je rad Središnjice, svih podružnica i povjereništava, kao i drugih organizacija, koje su djelovale u okviru Napretka (zadruga, knjižnica, knjižara...), dok pokretna i nepokretna imovina i sva prava i obveze Hrvatskog kulturnog društva Napredak prelaze od 1. travnja 1949. godine na Savez kulturno-prosvjetnih društava. Protiv Napretka su bile nastrojene vlasti u Bosni i Hercegovini i u Jugoslaviji. Nažalost, do danas je vraćen samo mali dio imovine u BiH i u Republici Hrvatskoj. No, duh Napretka živio je među narodom i prenosio se.

Napredak je do zabrane školovao i pomagao školovati oko 16 000 đaka i studenata, među kojima su i dva nobelovca, Ivo Andrić i Vladimir Prelog, zatim slikari Gabrijel Jurkić i Ivo Šeremet, Ismet Mujezinović, Karlo Mijić, pjesnik Nikola Šop, akademik Ivo Padovan i brojne druge poznate osobe. Napredak je u različitim razdobljima imao do 155 podružnica i više povjerenstava u 440 mjesta.

Razvijao je i nakladničku djelatnost. Redovito od 1908. do 1947. godine izlazi Hrvatski narodni kalendar. Nakon obnove Napredak nastavlja tradiciju izdavanja Hrvatskog narodnog kalendara/godišnjaka, a izdaje ga redovito od 1991., kao i zidne kalendare. Godine 1923. osnovana je Napretkova zadruga koja je do zabrane bila jedna od najvećih gospodarskih institucija na prostoru tadašnje države.

U Sarajevu je 1913. izgrađena i prelijepa secesijska Napretkova palača te đачki dom Kralj Tomislav, kao i dom kulture u Novom Sarajevu, zatim dom Kralj Petar Svačić u Mostaru i Napretkov neboder u Zagrebu te Napretkova zadruga u Sarajevu. Napredak je izgradio brojne višenamjenske domove u Tuzli, Zenici, Bugojnu, Travniku, Vitezu, Širokom Brijegu, Brčkom, Osijeku, Derventi, Bosanskom Brodu i Busovači.

Obnova Napretka se događala u okviru i u ozračju silaska s povijesne pozornice totalitarnog komunističkog sustava, koji je i prekinuo njegov rad. Obnoviteljska skupština održana je 29. rujna 1990. u Sarajevu, a za predsjednika ja izabran mons. prof. dr. Franjo Topić, koji je tu funkciju obnašao do 6. srpnja 2019. godine, kada se povukao s mjesta predsjednika. Na mjesto predsjednika na Skupštini izabran je dr. sc. Nikola Čiča. Usvojen je Statut kojim je definirano da je svrha obnovljenog Napretka: kulturno i prosvjetno djelovanje, ekonomsko jačanje i socijalno podizanje hrvatskog naroda. Danas Napredak ima više od 5700 članova s novom članskom iskaznicom u jedinstvenoj evidenciji društva, u 66 podružnica i 3 povjerenstva.

Sveti Ivan Pavao II., 30. travnja 2003. na općoj audijenciji u Vatikanu pozdravio je Napretkovce sljedećim riječima:

„Srdačno pozdravljam čelnike i članove Hrvatskoga kulturnog društva Napredak iz Zagreba, Sarajeva i dugih mjesta Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Predragi, potičući vas da velikodušno nastavite raznovrsnu kulturnu djelatnost svojega velezasluznog društva, koje je nedavno proslavilo stotu obljetnicu osnutka i koje upravo danas slavi svoj dan, zazivam na vas Božji blagoslov“. Od 1990. godine do danas, HKD Napredak je kroz Središnju upravu osigurao 3335 stipendija, a kroz podružnice je podijeljeno više od 1000 stipendija. Među Napretkovim stipendistima već ima poznatih i uspješnih umjetnika, znanstvenika i gospodarstvenika. Objavljeno je oko 600 različitih knjiga, a značajan broj Napretkovih podružnica ima i knjižnice. Najveća je ona u Sarajevu s više od 40 000 knjiga. Obnovljena je 2003. godine, a djelovala je od 1928. do 1949. godine.

HKD Napredak je od obnove priredio više od 1350 različitih koncerata. Napretkova Glavna podružnica u Beču dvadeset i jednu godinu organizirala je Ljetnu akademiju njemačkog jezika za studente. Svake godine akademiju je pohađalo u prosjeku 30 studenata i 40 učenika iz BiH, Hrvatske i drugih zemalja iz okružja. Organiziranje izložbi danas je sastavni dio Napretkovih aktivnosti. Priređeno ih je oko tisuću. Središnja uprava podupire i jedanaest tradicionalnih manifestacija u podružnicama, koje su proglašene od interesa za Napredak.

Društvo ima tri lista: Napredak (Travnik), Bobovac (Vareš), Fojnička škrinja (Fojnica) te portale Hrvatski glasnik (Tuzla) i Glas kulture (Banja Luka). Pri Napretku djeluje Napretkov trio Senso (Glavna podružnica Mostar), Napretkov jazz kvartet Birdland (Podružnica Ljubuški), 13 folklornih skupina, 7 tamburaških i mandolinskih orkestara, 14 pjevačkih skupina/zborova i 32 različite dramske, likovne, glazbene, humanitarne, ekološke, studentske i sportske sekcije. Viteška podružnica ima Ritter Ethno ansambl, orkestar harmonika i dječji zbor „Mašta“. Također, u okviru našeg Društva djeluju: Udruga likovnih umjetnika HKD Napredak, ŠK Napredak Sarajevo u Premijer ligi BiH, ŠK Napredak Zenica u ligi Herceg Bosne, Boćarski klub Napredak-Willa, NK SAŠK 1910. Napredak u Sarajevu te Hrvatsko planinarsko društvo Bjelašnica 1923. u Sarajevu i PD Napredak – Stjepan Planić u Zagrebu. Ukupno pri Napretku djeluje oko 70 različitih sastava, grupa i sekcija. Od svoje obnove (1990.) do danas HKD Napredak je ukupno realizirao više od 10 000 različitih kulturnih programa.

HKD Napredak je punopravni član Europskog centra za radnička pitanja (EZA). EZA je mreža od 74 organizacije iz 28 europskih zemalja koje se oslanjaju na kršćansko-socijalne vrijednosti. HKD Napredak je za svoj rad dobio niz nagrada, među njima i Povelju Republike Hrvatske, nagradu Grada Sarajeva, Plaketu Kantona Sarajevo i Plaketu „Kralj Tvrtko Prvi Kotromanić“.

Na Skupštini održanoj 14. listopada 2023. izabrana je nova Središnja uprava HKD Napredak koja će voditi najveće kulturno društvo u Hrvata u Bosni i Hercegovini u mandatu od 2023. do 2027. godine, a za predsjednika Društva ponovno izabran dr. sc. Nikola Čiča.

Miroslav Landeka